

Bijlage 1   Voortgang initiatieven eerste uitvoeringsagenda natuurvisies

1. Nieuwe stedelijke natuur

Via een Green Deal worden een platform en pilots ontwikkeld voor gemeentes en ontwikkelaars die stedelijk gebied willen omvormen tot gebieden van natuurlijk en duurzaam groen. Doel is om samen met circa 40 gemeentes minimaal 1.000 hectare stedelijke natuur op een duurzame en verantwoorde manier te realiseren. Het initiatief is een samenwerking Branchevereniging VHG, NL Greenlabel, ministerie van Economische Zaken, ministerie van Infrastructuur en Milieu, Vereniging Nederlandse Gemeenten, de Vlinderstichting en Bureau Regelink Ecologie en Landschap. De Green Deal waarin de deelnemende partijen aangeven wat zij gaan doen om het doel te bereiken, is op 24 november 2015 getekend.

2. Infranatuur

De Nederlandse fysieke infrastructuur van wegen, energietransport, en water biedt grote kansen voor uitbreiding van natuur en biodiversiteit. Via een Green Deal willen partijen werken aan een integrale aanpak om die kansen te pakken. Dit vergt een cultuuromslag op meerdere fronten. Aan dit initiatief werken uiteenlopende partijen samen: TenneT, ProRail, Gasunie, Heijmans, Vitens, Cofely, Ministerie IenM (waaronder Rijkswaterstaat), Waterschappen Rivierenland, Vallei en Veluwe en Aa en Maas, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Vlinderstichting, gemeente Tilburg, Provincies Noord-Holland en Zuid-Holland, en Ministerie van EZ. Ook andere bedrijven en provincies overwegen mee te doen. Gezamenlijke ondertekening van de Green Deal zal naar verwachting binnenkort plaatsvinden.

3. Financial Institutes & Natural Capital

De transitie naar een groene economie krijgt een impuls als natuurlijk kapitaal deel uitmaakt van beslismodellen van de financiële sector. Dit kan door goed te leren van elkaars praktijk, en in dialoog met het maatschappelijk veld concrete handelingsperspectieven te ontwikkelen. Banken, verzekeraars, private equity, pensioenfondsen, koepelorganisaties duurzaam bedrijfsleven, NGO's, overheden en kennisinstellingen werken daarom in een Community of Practice (CoP) samen aan het opnemen van natuurlijk kapitaal in hun besluitvormingsprocessen. Deze Community wordt gefaciliteerd door de rijksoverheid (RVO). Om ervaringen en *best practices* te delen kwam de CoP in 2015 viermaal bijeen en zijn eerste stappen gezet op weg naar internationale samenwerking. Concrete resultaten zijn onder meer de publicatie *Natural Capital and Financial Institutions. Transitioning towards a Green Economy*, presentatie van de CoP tijdens het World Forum on Natural Capital (23-24 November 2015, Edinburgh), en een workshop over Carbon Accounting tijdens de Klimaatop in Parijs. Een ander belangrijk resultaat uit 2015 is de publicatie van de *Guide on Natural Capital & Financial Institutions* door de Vereniging Beleggers in Duurzame Ontwikkeling (VBDO). Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt met een subsidie van het Ministerie van Economische Zaken.

De uitdaging is om de komende jaren de *best practices* van koplopers tot dagelijkse praktijk van de gehele financiële sector te maken, en zo te stimuleren dat investeringsbeslissingen altijd 'natuurinclusief' zijn. Dit vereist standaardisering van tools en methoden binnen de financiële sector zelf en samenwerking hierover met andere sectoren. Daartoe zullen in 2016 de *best practices* van koplopers uit de Nederlandse financiële sector worden gepubliceerd en opties voor concrete (publiek-private) vervolgcacties worden verkend. Ook zal Nederland actief bijdragen aan cross-sectorale samenwerking tussen de financiële en andere sectoren, onder meer door bij te dragen aan de ontwikkeling van een Financial Sector Guide als nadere toelichting op het Natural Capital Protocol¹, door de internationale Natural Capital Coalition en Natural Capital Declaration.

4. Dommelbimd ~ Natuur van, voor en door bewoners

Een groep bewoners van Boxtel heeft het plan opgevat om het 6,5 hectare grote gebied 'Dommelbimd' voor de toekomst veilig te stellen door het aan te kopen. Brabants Landschap heeft de

¹ Het Natural Capital Protocol is een gestandaardiseerd framework waarmee bedrijven hun impact op en afhankelijkheid van natuurlijk kapitaal kunnen meten, om zo hun besluitvorming natuurinclusief te maken.

voorfinanciering verzorgd. Via verkoop van certificaten, crowdfunding, fondsen en subsidies is het de bewoners gelukt de financiering rond te krijgen. Op 7 september 2015 is het eigendom formeel overgedragen aan de stichting Dommelbimd. Al eerder was gestart met het onderhoud. Het gebied kan – onder voorwaarden - benut worden door natuurvorsers, wandelaars en scholieren. De bewoners zijn geholpen door een buurtvereniging, de Boxtelse natuurwerkgroep, Boxtelse scholen, de gemeente, vele particulieren, de paters Assumptionisten, Het Groene Woud en Brabants Landschap. Het bijzondere burgerinitiatief heeft landelijk veel belangstelling gekregen, onder andere van bewoners in andere gemeentes. Ook vanuit de lokale gemeenschap is er veel waardering, getuige de Boxtelse Duurzaamheidsprijs die dit jaar is toegekend aan de stichting. Dit initiatief kan dankzij de succesvolle overdracht in een andere fase overgaan – mede met hulp van de mensen van Dommelbimd wordt nu gewerkt aan verdere verspreiding van het initiatief.

5. 200.000 hectare subsidievrije natuur

Door de energie van partijen die via innovatieve gebruiksvormen met natuur aan de slag willen gaan te mobiliseren en ondersteunen, is het mogelijk om in tien jaar tijd 200.000 hectare extra natuur te realiseren zonder extra overheidsbudget. Het betreft een combinatie van verschillende initiatieven, waar veel partijen bij betrokken zijn: grondeigenaren, overheden, natuurorganisaties, burgers, gastvrijheidsondernemers, energiebedrijven en meer. Ik licht er twee voorbeelden uit. Een belangrijk voorbeeld is het initiatief Tijdelijke natuur. Nederland telt veel gronden die zijn bestemd als bedrijventerrein, maar nog wachten op definitieve ingebruikneming. Grondeigenaren kunnen gestimuleerd worden deze gronden in te zetten als Tijdelijke Natuurgebieden. Benutting van deze gronden zou zo'n 40.000 hectare natuur op kunnen leveren die niet met subsidies behoeft te worden aangekocht, ingericht en beheerd. Voor de grondeigenaar is er rechtszekerheid dat hij de grond op elk gewenst moment in gebruik kan nemen voor het economisch doel waarvoor het bestemd is. Tijdelijke natuur blijkt ook interessant te zijn voor pioniersoorten, die in het reguliere natuurbeleid eigenlijk geen plek hebben, maar wel van grote waarde zijn voor de biodiversiteit. De Green Deal Tijdelijke Natuur is 7 september 2015 afgerond. Vlinderstichting, Havenbedrijf Amsterdam en LandschappenNL hebben een stichting opgericht die zich ervoor inzet om van de 2.000 hectare tijdelijke natuur die we nu hebben te komen tot een (veel) groter areaal. Een tweede voorbeeld is het initiatief Nieuwe Marken, waarin burgers hun eigen landgoed ontwikkelen, beheren en erin wonen. Zij ontwikkelen daarbij tevens openbaar toegankelijke natuur op 95% van de totale oppervlakte van een Nieuwe Marke. Begin maart 2015 is de plankkaart die als basis gaat dienen voor het bestemmingsplan Nieuwe Marke De Peinder Mieden door alle betrokken partijen ondertekend. Partijen hebben daarmee een belangrijke stap gezet op weg naar 'wonen in je eigen natuurgebied'. Eerder heeft de gemeenteraad van Smalingerland al akkoord gegeven om te starten met de aanpassing van het bestemmingsplan voor het eerste deel van deze Nieuwe Marke. Loopt alles volgens plan, dan kan begin 2017 gestart worden met de bouw. Met uiteindelijk als resultaat extra natuur die via het reguliere beleid niet tot stand zou zijn gekomen.

6. Living Lab natuurinclusieve veehouderij

Dit living lab is een initiatief van melkveehouders, onderzoekers, natuurbeschermers, kunstenaars, burgers en overheden, gericht op het zoeken en ontwikkelen van bedrijfsvoeringsmodellen in de melkveehouderij, die perspectief bieden voor een economisch gezonde bedrijfsvoering én behoud en herstel van natuurwaarden in het agrarisch landschap. Deze experimenteeromgeving van burgers, bedrijven, kennisinstellingen en overheden richt zich vooralsnog op Noord-Nederland. Met steun van provincie Friesland, onderzoekinstellingen (onder andere RU Groningen) en onderwijsinstellingen (onder andere Van Hall Larenstein) en met initiatiefnemers in andere provincies wordt gewerkt aan verbreding van het initiatief.

7. Red de Rijke Weide

Het idee achter dit initiatief van onder andere Vogelbescherming is eenvoudig: als we in staat zijn om 200.000 hectare bloemrijke weide te realiseren kunnen we de weidevogels behouden. Om dit voor elkaar te krijgen wil Vogelbescherming alle partijen in de zuivelketen - boeren, banken, consumenten, industrie, retail en natuurbeschermers - laten samenwerken. Het gedeelde doel is meer natuur, een

aantrekkelijk landschap, en een echt duurzame veehouderij. De partijen willen zoeken naar een marktoplossing. Dát bloemrijke weides inderdaad gunstig uitwerken voor de weidevogelstand hebben zo'n 100 proefbedrijven en andere lokale initiatieven voor veehouderijbedrijven met kruidenrijk grasland afdoende laten zien. Uit een studie van de Nederlandse School voor openbaar Bestuur en Alterra is duidelijk geworden dat de ambitie inderdaad vraagt om afspraken op ketenniveau over onder andere marktprikkels.

8. Natuur en gezondheid

Rond deze natuurcombinatie zijn veel initiatieven opgekomen. Zo ontwikkelt de provincie Drenthe robuuste natuur in combinatie met belangen van gezondheid, vrijetijdseconomie en landbouw. In het Dwingelderveld is de toegankelijkheid voor mensen vergroot, onder andere door aanleg van fietspaden en een rolstoelpad. Mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt voeren een stuk van het onderhoud uit. De provincie werkt hierin samen met waterschappen, terreinbeheerders, gemeenten, Recreatieschap en Kenniscentrum Groen & Handicap. Zij sluiten hiermee aan op initiatieven in andere provincies om natuur en gezondheid sterker aan elkaar te verbinden. Gemeenten ondernemen actie om hittestress in de steden met groen op te lossen. Bedrijven steken energie in het creëren van een aantrekkelijke, groene omgeving van hun vestiging. De beroepsvereniging Groene Zorg werkt aan professionalisering van het benutten van natuur in de gezondheidszorg. En initiatieven zoals biowalking en andere vormen van 'gezond natuurwandelen' verspreiden zich gestaag over Nederland.

9. Drinkwater en natuur

Drinkwaterwinning en natuurbeheer kunnen elkaar verder versterken. Grotere en robuustere natuurgebieden en andere waterwinrichtingen kunnen leiden tot meer natuurwaarden, betere bescherming van drinkwaterbronnen, minder zuivering voor drinkwaterproductie en meer recreatiemogelijkheden. Drinkwaterbedrijven, waterschappen, terreinbeherende organisaties, gemeenten, provincies en het ministerie van EZ stellen hiertoe via een groene tafel een actieagenda op met nieuwe pilots en andere acties. De groene tafel komt begin 2016 weer bijeen. De intentie is om de samenwerking te bekrachtigen en de actieagenda spoedig daarna gereed te hebben en tot uitvoering over te gaan.

10. Natuur voor mensen

Met behulp van het Flevolandse programma Nieuwe Natuur kan in de komende jaren op 14 locaties in Flevoland nieuwe natuur worden gerealiseerd. Particuliere initiatiefnemers, (natuur-) organisaties, terreinbeheerders en gemeenten werken de 22 projectinitiatieven die in een prijsvraag gehonoreerd zijn, uit naar realiseerbare natuurprojecten. Bij het rekenen en tekenen worden de initiatiefnemers ondersteund door de provincie en externe adviseurs. De eerste realisatie-overeenkomst is november 2015 getekend. Met vier projectindieners is in 2015 een intentieovereenkomst afgesloten.